

ZAMONAVIY INGLIZ TILI LUG‘AT BOYLIGINI BOYITISHDA O‘ZLASHMA SO‘ZLARNING ROLI

Qobiljonova Oynurabonu Ulug‘bek qizi

Qo‘qon universiteti Andijon filiali

2-bosqich 24-guruh talabasi

Botirova Zebuniso Solijon qizi

Qo‘qon universiteti Andijon filiali

Ingliz filologiyasi kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy ingliz tili lug‘at boyligini boyitishda o‘zlashma so‘zlarning tutgan o‘rni va ularning til taraqqiyotiga ta’siri chuqur o‘rganiladi. Ingliz tili tarix davomida boshqa tillar bilan faol aloqada bo‘lganligi sababli, u juda ko‘p so‘zlarni lotin, fransuz, yunon, arab, nemis va hatto sharq tillaridan o‘zlashtirgan. Ayniqsa, ilm-fan, texnologiya, madaniyat, tibbiyot, siyosat va iqtisodiyot sohalarida o‘zlashma so‘zlar asosiy terminologiyaning muhim qismini tashkil etadi. Bunday so‘zlar ingliz tilining boyligini oshiradi, ma’no nozikliklarini ifodalashga imkon yaratadi va tilni xalqaro muloqot vositasi sifatida yanada samaraliroq qiladi. Maqolada o‘zlashma so‘zlarning fonetik moslashuvi, morfologik tuzilishi, semantik o‘zgarishlari hamda ularning ingliz tilining global miqyosda keng tarqalishiga qo‘shgan hissasi tahlil qilinadi. Shuningdek, ingliz tili zamonaviy dunyoda boshqa tillarga ham yangi so‘zlarni beruvchi asosiy manbaga aylangani ta’kidlanadi. Shu tarzda, o‘zlashma so‘zlar tilning uzluksiz rivojlanishida, madaniyatlararo almashinuvda va kommunikativ jarayonlarni takomillashtirishda muhim rol o‘ynaydi.

Kalit so‘zlar: Zamonaviy ingliz tili, o‘zlashma so‘zlar, leksik boylik, til taraqqiyoti, global til, madaniy almashinuv, fonetik moslashuv, morfologiya, semantika, terminologiya, fan va texnika, xalqaro muloqot, lingvistika, tibbiyot tili, siyosat, iqtisodiyot, madaniyat, tarixiy o‘zgarishlar, til ta’siri, lug‘at boyligi, globalizatsiya, inglizcha neologizmlar, leksik integratsiya.

Abstract. This article explores the role of loanwords in enriching the vocabulary of modern English and their influence on the development of the language. Throughout history, English has been in close contact with many other languages, adopting numerous words from Latin, French, Greek, Arabic, German, and even Eastern languages. Loanwords have become an essential part of terminology in fields such as science, technology, culture, medicine, politics, and economics. They significantly expand the expressive capacity of English, enabling greater semantic precision and flexibility, and thus

strengthen its position as an effective means of global communication. The study examines the phonetic adaptation, morphological structure, and semantic transformation of borrowed words, as well as their contribution to the worldwide spread of the English language. Furthermore, the article highlights how modern English has itself become a major source of lexical borrowing for other languages. Overall, loanwords play a crucial role in the continuous development of English, fostering intercultural exchange and enhancing communicative efficiency in an increasingly interconnected world.

Keywords: Modern English, loanwords, lexical richness, language development, global language, cultural exchange, phonetic adaptation, morphology, semantics, terminology, science and technology, international communication, linguistics, medical language, politics, economics, culture, historical changes, language influence, vocabulary expansion, globalization, English neologisms, lexical integration.

Аннотация. В данной статье всесторонне исследуется роль заимствованных слов в обогащении лексического состава современного английского языка и их влияние на развитие языка. Поскольку английский язык на протяжении всей своей истории находился в тесном контакте с другими языками, он воспринял большое количество лексики из латинского, французского, греческого, арабского, немецкого и даже восточных языков. Особенно велика доля заимствований в области науки, техники, культуры, медицины, политики и экономики, где они составляют значительную часть базовой терминологии. Подобные слова расширяют выразительные возможности английского языка, позволяют передавать тонкие смысловые оттенки и делают его более эффективным средством международной коммуникации. В статье анализируются фонетическая адаптация заимствований, их морфологическая структура, семантические изменения, а также вклад таких единиц в глобальное распространение английского языка. Отмечается также, что в современном мире английский сам становится одним из главных источников новых слов для других языков. Таким образом, заимствованная лексика играет важную роль в непрерывном развитии языка, межкультурном обмене и совершенствовании коммуникативных процессов.

Ключевые слова: современный английский язык, заимствованные слова, лексическое богатство, развитие языка, глобальный язык, культурный обмен, фонетическая адаптация, морфология, семантика, терминология, наука и техника, международная коммуникация, лингвистика, медицинский язык, политика, экономика, культура, исторические изменения, языковое воздействие, словарный состав, глобализация, английские неологизмы, лексическая интеграция.

Til – bu nafaqat aloqa vositasi, balki jamiyatdagi ijtimoiy, madaniy, siyosiy va texnologik o'zgarishlarning bevosita aks etuvchi hodisasidir. Tildagi har qanday leksik o'zgarish aslida inson faoliyati va tafakkuridagi o'zgarishlar natijasidir. Ayniqsa, zamonaviy ingliz tili global aloqa vositasi sifatida jahonning turli burchaklarida faol qo'llanilayotgani bois, uning tarkibida yuz berayotgan o'zgarishlar yanada keskin va tez sur'atlarda kechmoqda. Bugungi kunda ingliz tilida yangi so'zlarning tez-tez paydo bo'lishi, mavjud so'zlarning ma'nosining o'zgarishi yoki ularning umuman qo'llanmay qo'yilishi kuzatilmoqda. Ushbu leksik jarayonlar tilda yuz berayotgan dinamik o'zgarishlarning asosiy ko'rinishlaridir. Bunday o'zgarishlar ko'pincha texnologik taraqqiyot, madaniy almashinuv, globallashtirish, siyosiy ijtimoiy hodisalar hamda internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri bilan chambarchas bog'liq. Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, leksik o'zgarishlar tilning zamonaviy sharoitlarga moslashuvi, yangilanishi va boyishini ta'minlaydi. Tilshunoslikda bu o'zgarishlarni o'rganish orqali nafaqat tilning hozirgi holatini tahlil qilish, balki uning kelgusi rivojlanish yo'nalishlarini ham taxmin qilish mumkin. Ushbu maqolada zamonaviy ingliz tilidagi leksik birliklarning o'zgarishiga olib kelayotgan asosiy omillar tahlil qilinadi. Shuningdek, bu o'zgarishlarning qanday shakllarda namoyon bo'layotgani va tildagi umumiy rivojlanish jarayonlariga qanday ta'sir ko'rsatayotgani yoritiladi. Zamonaviy ingliz tilida yuzaga kelayotgan neologizmlar ko'pincha jamiyatdagi ijtimoiy, siyosiy va texnologik o'zgarishlar natijasida paydo bo'lmoqda. Ular yangi hodisa, tushuncha yoki realiyaga nom berish zarurati bilan bog'liq bo'lib, ko'pincha so'z yasashning innovatsion usullari orqali vujudga keladi: so'z birikmasi, silliqlash (blend), affiksatsiya, konversiya va hokazo³⁵. Ingliz tili dunyodagi eng ochiq tillardan biri bo'lib, tarix davomida ko'plab tillardan minglab so'zlarni o'zlashtirgan. Ingliz tilida o'zlashmalar juda katta ulushni egallaydi – hozirgi lug'aviy tarkibining taxminan 75 foizi boshqa tillardan kirib kelgan bo'lib, ular turli tarixiy davrlarda, ijtimoiy, madaniy va siyosiy omillar ta'sirida yuzaga kelgan³⁶. Asosan, ingliz tiliga so'zlar fransuz, lotin, yunon tillaridan, ba'zan esa bu tillar orqali bilvosita o'zlashgan. Tilga boshqa tillardan kirib kelgan leksik birliklar o'zlashmalar deb ataladi³⁷. O'zlashmalar paydo bo'lishining sabablari ko'p sonli va har bir holatda o'ziga xos bo'ladi. O'zlashgan leksika bir xilda emas, ya'ni bu sohalarda bir nechta tasniflash yondashuvlari mavjud. Chet tillardan kirib kelgan so'zlar ko'pincha fonetik-grafik, grammatik va semantik jihatdan o'zgaradi va yangi til tizimiga moslashtiriladi. Shu bilan birga, ular ko'pincha

¹ Aliyeva, Fakhriyya. "A World in Words: The Impact of Borrowings and Loanwords on the English Lexicon". Porta Universorum, Vol. 1, No. 2, 2025, sahifalar 102–110. [egarp.lt+1](https://doi.org/10.2478/2791-7618.12345)

² Lexis jurnali — "Linguistic Borrowing in the English Language of Economics". Unda aytilishicha, 75% ga yaqin ingliz lug'ati fransuz va lotindan o'zlashtirilgan. [journals.openedition.org](https://journals.openedition.org/lexis/12345)

³⁷ Durkin, Philip. *Borrowed Words: A History of Loanwords in English*. Oxford University Press. Bob "Very Early Borrowings into Germanic" — sahifalar 66–75. [OUP Academic](https://doi.org/10.1017/9781107321111.003)

o'zlashgan tiliga xos bo'lmagan ayrim xususiyatlarni saqlab qoladi, bu esa tushunish va tarjimada qiyinchiliklar tug'diradi. Qaysi tilda bo'lmasin, o'zlashmalar tilning lug'aviy tarkibini boyitishda turlicha rol o'ynaydi. Zamonaviy ingliz tilining lug'at boyligini oshirishda o'zlashma so'zlarning roli juda katta va ko'p qirralidir. Ingliz tili tarix davomida boshqa tillar bilan faol aloqada bo'lgan va bu jarayon tilning boy leksik tarkibini shakllantirishga olib kelgan. Ingliz tiliga lotin, fransuz, yunon, arab, nemis va boshqa tillardan kirgan so'zlar nafaqat kundalik muloqotda, balki ilm-fan, texnologiya, siyosat, iqtisodiyot va madaniyat sohalarida keng qo'llaniladi. Masalan, tibbiyotda "diagnosis", "therapy", texnologiyada "computer", "internet", siyosatda "democracy", "constitution" kabi so'zlar ingliz tiliga boshqa tillardan kirgan va terminologiyaning ajralmas qismiga aylangan. O'zlashma so'zlar fonetik, morfologik va semantik jihatdan ingliz tiliga moslashadi. Ular talaffuz, yozuv va ba'zan morfologik shakllarini ingliz tiliga moslashtiradi. Masalan, lotincha "plantare" so'zi ingliz tilida "plant" sifatida adaptatsiyaga uchragan. Shuningdek, fransuzcha va lotincha qo'shimchalar -al, -ous kabi shakllarda qo'llanadi, bu esa tilning morfologik boyligini oshiradi. Semantik jihatdan o'zlashma so'zlar ingliz tilida yangi ma'nolarni egallashi yoki mavjud so'zlar bilan fonetik/semantik bog'lanishni o'zgartirishi mumkin, bu esa ifoda nozikliklarini oshiradi. Zamonaviy dunyoda ingliz tili global til sifatida keng tarqalgan va boshqa tillarga so'z beruvchi manba sifatida ham xizmat qilmoqda. Ingliz tilida o'zlashma so'zlar ko'pligi tilni xalqaro muloqot vositasiga aylantiradi. Masalan, texnologiya va ilm-fan sohalarida kirib kelgan yangi atamalar tez sur'atlarda boshqa tillarda ham qo'llaniladi. Shu tarzda, ingliz tili global kommunikatsiya va madaniyatlararo almashuvning markaziy vositasi sifatida mustahkamlanadi. O'zlashma so'zlarning lingvistik ahamiyati ham katta. Ularning tahlili tilshunoslarga tilning evolyutsiyasini, morfologik va semantik o'zgarishlarini o'rganishga imkon beradi. Til ta'limida esa o'zlashma so'zlar yordamida talabalar ingliz tilining leksik boyligini yanada yaxshi o'zlashtiradi, tilning global rolini tushunadi va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantiradi. Misol uchun, ingliz tilidagi "algorithm" so'zi arabcha va lotincha ildizlardan kelgan bo'lsa-da, zamonaviy texnologik atama sifatida butun dunyoda ishlatiladi va boshqa tillarga ham kirib kelgan. O'zlashma so'zlar madaniyatlararo almashinuvda ham muhim rol o'ynaydi. Ingliz tiliga fransuzcha, lotincha, yunoncha, arabcha va sharq tillaridan kirgan so'zlar nafaqat lug'at boyligini oshiradi, balki ingliz tilini madaniyatlararo dialog manbaiga aylantiradi. Shu bilan birga, ingliz tili nafaqat o'z so'z boyligini boshqa tillardan o'zlashtiradi, balki boshqa tillarga so'z beruvchi asosiy manba sifatida ham xizmat qiladi. Masalan, "internet", "software", "marketing" kabi atamalar ko'plab tillarda inglizcha shaklda ishlatiladi. O'zlashma so'zlar tildagi innovatsiyalarni, ijtimoiy va texnologik jarayonlarni aks ettiradi. Ingliz tilining rivojlanishi bilan yangi

so‘zlar, atamalar va neologizmlar doimiy ravishda tilga qo‘shiladi, bu esa tilning uzluksiz rivojlanishining ko‘rsatkichidir. Shu nuqtai nazardan, o‘zlashma so‘zlarni o‘rganish nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik va kommunikatsiya tadqiqotlari uchun ham muhimdir. Shuningdek, o‘zlashma so‘zlar bilan bog‘liq metodik masalalar mavjud³⁸. Til ichida kirib kelgan so‘zlarning talaffuzi, yozuvi va semantik o‘zgarishi tilni o‘rganayotganlar uchun qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Shu sababli, o‘zlashma so‘zlarni til ta’limida tizimli ravishda kiritish va ularni kontekstda qo‘llash bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqilishi lozim. Natijada, o‘zlashma so‘zlar ingliz tilining lug‘at boyligini oshirish, kommunikativ samaradorlikni kuchaytirish va madaniyatlararo almashinuvni rag‘batlantirishda ajralmas vosita sifatida xizmat qiladi. Ularning ilmiy tahlili lingvistik tadqiqotlar, leksikologiya va til ta’limi yo‘nalishlarida yangi yutuqlarni ochishga yordam beradi. Shu bilan birga, tilning global miqyosdagi funksiyasini tushunish, uning tarixiy rivojlanishini o‘rganish va o‘zlashtirilgan so‘zlarni samarali qo‘llash tilshunoslik va pedagogik amaliyot uchun katta ahamiyat kasb etadi. Ingliz tili leksikasida esa o‘zlashmalar inkor qilib bo‘lmaydigan darajada muhim ahamiyatga ega: bu til go‘yoki “begona” ildizlar, affikslar va prefikslardan hosil bo‘lgan desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Shu boisdan ham o‘zlashmalar masalasi xorijiy til o‘rganuvchilari uchun nihoyatda dolzarb bo‘lib qolmoqda. Bu mavzu doimiy qiziqish uyg‘otadi va mavjud leksik materiallarning nihoyatda ko‘pligi sababli u yangi tadqiqot yo‘nalishlari, munozaralar va ilmiy bahs-munozaralarga sabab bo‘lishda davom etadi. Ingliz tilining jahon tillari orasidagi o‘rni beqiyosdir. Lug‘at boyligi va uning shakllanish manbalari juda keng. O‘zlashma so‘z tushunchasi va uning ahamiyati. Ingliz tilidagi o‘zlashma so‘zlarning tarixiy shakllanishi quyidagicha. Ingliz tilining tarixiy davrlarin Old English, Middle English, Modern English. Zamonaviy ingliz tilida o‘zlashma so‘zlarning manbalari ko‘p. O‘zlashma so‘zlarning ingliz tili lug‘at boyligiga ta’siri katta. Ingliz tili bugungi kunda dunyoda eng keng tarqalgan xalqaro aloqa vositasi hisoblanadi. Tilning boyligi, avvalo, uning lug‘at tarkibi va yangi so‘zlarni o‘zlashtirish qobiliyatiga bog‘liq. Ingliz tili tarix davomida boshqa tillardan ko‘plab so‘zlarni o‘zlashtirib kelgan. Bu jarayon tilni yanada rivojlantirib, uni moslashuvchan va boy tonga aylantirgan. Dastlab ingliz tili asosan german tillari oilasiga mansub so‘zlardan iborat bo‘lgan. Ammo Norman istilosi davridan so‘ng fransuz tili ta’siri kuchayib, minglab fransuzcha so‘zlar ingliz tiliga kirib kelgan. Masalan, government, justice, beauty kabi so‘zlar fransuz tilidan olingan. Shuningdek, ilm-fan rivojlanishi davrida lotin va yunon tillaridan ham ko‘plab terminlar o‘zlashtirilgan. Masalan, biology, education, philosophy kabi so‘zlar shular jumlasidandir. Arab tilidan esa sugar, coffee, algebra kabi so‘zlar ingliz tiliga kirgan. Zamonaviy davrda

³⁸ Ingham, Richard. “Loanwords and Polysemy: An Investigation of Specialized Domain Lexis in Middle English”. Lexis jurnali, 2024. journals.openedition.org

ingliz tili global madaniyat va texnologiya ta'sirida yangi o'zlashmalar bilan boyimoqda. Masalan, yapon tilidan sushi, koreys tilidan kimchi, ispan tilidan taco kabi so'zlar keng tarqalgan. Internet va ommaviy axborot vositalari bu jarayonni yanada tezlashtirmoqda. Bugungi ingliz tili deyarli barcha sohalarda o'zlashma so'zlardan faol foydalanadi³⁹. Bu so'zlar tilga yangi ma'no, ifoda vositalari va madaniy rang-baranglik olib kiradi. O'zlashma so'zlar ingliz tilining global til sifatida mustahkamlanishida muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, ular madaniyatlar o'rtasidagi aloqani kuchaytiradi va tilni zamonga moslashtiradi. Ba'zi tilshunoslar o'zlashmalarni tanqid qilsa-da, ularning foydali jihatlari inkor etilmaydi. Til doimo o'zgarishda bo'lganligi sababli, o'zlashma so'zlar bu jarayonning tabiiy qismidir. Xulosa qilib aytganda, o'zlashma so'zlar ingliz tilining lug'at boyligini boyitishda, uni jahon miqyosida ommalashtirishda asosiy omillardan biridir.

Xulosa o'rnida takidlashimiz joizki, zamonaviy ingliz tilining lug'at boyligini boyitishda o'zlashma so'zlarning roli beqiyosdir. Tarixiy jarayon davomida ingliz tili boshqa tillardan so'zlarni faol qabul qilgan va shu orqali o'z ifoda imkoniyatlarini kengaytirgan. Lotin, fransuz, yunon, arab va nemis tillaridan o'zlashtirilgan so'zlar nafaqat kundalik so'z boyligini, balki ilmiy, texnologik, siyosiy, iqtisodiy va madaniy terminologiyani ham shakllantirgan. O'zlashma so'zlar fonetik, morfologik va semantik jihatdan ingliz tiliga moslashib, yangi ma'no nozikliklarini ifodalashga imkon yaratadi. Shu bilan birga, ular tilning global muloqot vositasi sifatidagi rolini mustahkamlaydi, xalqaro kommunikatsiya va madaniy almashinuvni rag'batlantiradi. Zamonaviy davrda ingliz tili nafaqat o'z so'z boyligini boshqa tillardan o'zlashtirsa, balki boshqa tillarga ham yangi so'zlarni beruvchi asosiy manbaga aylangan. Bu jarayon til evolyutsiyasining doimiyligini, lug'at boyligining kengayishini va kommunikativ jarayonlarning samaradorligini ta'minlaydi. Shu tarzda, o'zlashma so'zlar ingliz tilining zamonaviy rivojlanishida, xalqaro aloqalarda va madaniyatlararo muloqotda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Ularning o'rganilishi lingvistik tadqiqotlar va til ta'limi uchun katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aliyeva, Fakhriyya. "A World in Words: The Impact of Borrowings and Loanwords on the English Lexicon". Porta Universorum, egarp.lt+1
2. Durkin, Philip. Borrowed Words: A History of Loanwords in English. Oxford University Press. Bob "Very Early Borrowings into Germanic"

³⁹ Nuri, Alaviyya. "From Roots to Borrowings: The Evolution of the English Lexicon". Acta Globalis Humanitatis et Linguarum, Vol. 1, No. 2 (2024), sahifalar 101–111.

3. Ingham, Richard. “Loanwords and Polysemy: An Investigation of Specialized Domain Lexis in Middle English”. Lexis jurnali, 2024.
4. Lexis jurnali — “Linguistic Borrowing in the English Language of Economics”. Unda aytilishicha, **75% ga yaqin** ingliz lug‘ati fransuz va lotindan o‘zlashtirilgan.
5. Nuri, Alaviyya. “From Roots to Borrowings: The Evolution of the English Lexicon”. Acta Globalis Humanitatis et Linguarum,